

Sed ut finem iam huic satis prolixae disceptationi imponamus, ex hactenus dictis constat veritatem sacramenti matrimonii ostendi ex perpetua Ecclesiae doctrina, atque ex ipsa etiam ecclesiastica interpretatione verborum Pauli Ephes. V.

CAPUT II.

De Matrimonii Christiani Ministro

ARTICULUS I. — Quaestionis origo.

Nemo est disciplinis theologicis vel mediocriter initiatus, qui non perspiciat quanta gravitatis sit controversia, quam agitandam suscipimus, de matrimonii christiani ministro. Siquidem ex quo caepit in ecclesia catholica disceptari quaestio, contrahentes ne haberi deberent coniugalis sacramenti ministri, quemadmodum hactenus receptum erat, an vero sacerdos, illico ex posteriori hac sententia originem duxit exitialis ac inaudita hactenus distinctio inter contractum et sacramentum in coniugiis christianorum, ac paulatim *matrimonii civilis* profanum nomen inventum est.

Originem huius controversiae repetit Benedictus XIV. in celeberrimo opere *De synodo dioecessana* (1) a Guilielmo, episcopo Parisiensi, qui in suo tractatu *De sacram. matrim.* c. ix. distinguere visus est rationem contractus a dignitate sacramenti, illamque ab hac quandoque separari. Hac in

quantur nisi de sacramento latiori significatione accepto, rem totam revocat ad pauca quaedam testimonia, quorum aliquod desumptum est ex spuria Evaristi decretali, alterum ad rem non facit, cuiusmodi est illud S. Siricii papae in epist. ad Himerium Tarraconensem, in qua est sermo de sponsalibus, non autem de matrimonio: *Quia illa benedictio quam NUPTURAE sacerdos imponit etc.*, ut admonet Coustant. in annot. ad hanc epist., aut saltem dubia res est; frustra autem Vasquez contra veterum documentorum testimonium negat, datam fuisse benedictionem sponsalibus. Caetera, quae adiecit, decretoria omnino, saltem aliqua, non videntur. Verum quidem est, quod hic tractatus sit posthumus ac solum inchoatus, quique secundis curis a Vasquezio ipso emendatus fuisset.

(1) Lib. VIII. cap. XIII. n. 1. 2.

hypothesi, si coniugium absque sacerdotali benedictione mutuo tantum contrahentium consensu celebraretur, solius contractus naturalis, aut civilis conditionem indueret, perpetui tamen atque indissolubilis; si vero sacerdotis praeterea praesentia ac benedictione muniretur, sacramenti naturam assequeretur, gratiamque coniugibus conciliaret. Quocirca in hac sententia nuptialis foederis sacramentalis minister foret sacerdos, forma autem verba, quae a sacerdote sacro hoc in ritu promuntur; materia porro remota, quam dicunt, consisteret in ipso contrahentium consensu, seu civili contractu. Hinc coniugia omnia clandestina, quae celebrari contigerit sine sacerdotis opera, totidem forent meri contractus naturales, aut civiles; quae cohonestata fuerint sacerdotis benedictione, totidem evaderent sacramenta presse dicta. Quae res sacramenti baptismatis exemplo illustratur et confirmatur, cuius remota materia aqua est naturalis, fit autem sacramentum dum verbum ad elementum accedit.

Haec eadem doctrina tribuitur Petro Paludano scholastico seculi XIV.; floruisse siquidem peribetur an. 1340.; nec non concilio provinciali Coloniensi, quod celebratum est an. 1536., nec non Hermanno, qui postea ab Ecclesia per apostasiam defecit, ut profiteretur haeresim Lutheranam, quo praesule concilium Coloniense celebratum fuerat. Is enim in suo catechismo, quem per id temporis in usum suae archidioeceseos vulgaverat, insinuavit hanc sententiam de sacerdote ministro sacramenti matrimonii.

Haec quidem Benedictus XIV. ac reliqui omnes, qui de huius sententiae primordiis disseruere. Verum, re bene perpensa, deprehenditur omnium primum, qui doctrinam de sacerdote christiani coniugii ministro, adeoque de distinctione inter contractum mere civilem et sacramentum in nuptiis christianorum in scholas catholicas invexerit, fuisse celebrem Melchiorum Canum, qui opus suum *De locis theologicis* vulgavit an. 1562, aut 1563 (2). Hoc in opere cl. auctor lib.

(2) Nonnulli primum fuisse hoc Cani opus vulgatum an. 1562. existimant,

VIII. cap. V. totus in eo est, ut evincat non alium huius sacramenti ministrum esse, aut esse posse praeter unum sacerdotem, qui benedictione christianos coniuges sacro foedere copulat, eorumque consensum seu contractum elevat ad dignitatem sacramenti, gratiam ex opere operato imperiando. Quod vero attinet ad nuptiale foedus quodcumque sine sacerdotali benedictione initum, ad merum naturalem civilemque contractum amandat. Suam hanc sententiam ipse pariter Guilielmo Parisiensi, Petro Paludano, immo vero et ipsi S. Thomae tribuit.

Ast perperam; siquidem etsi Guilielmus summopere commendat benedictionem sacerdotalem in nuptiis celebrandis, attamen eam non habet uti essentialem ad verum constituendum coniugium, et ad sacramentum conficiendum. Nam ipse aperte statuit coniugium et sacramentum haberi per solum contrahentium consensum, ex quo patet benedictionem ab eo requiri ad integritatem, atque uti meram convenientiam, ut aiunt; minime vero uti partem essentialem, qua sacramentum constituatur, uti constat tum ex rationibus, quas adducit, exemplisque, quibus utitur ad rem suam, tum ex orationis serie.

Quod ut evincamus, satis nobis erit verba eiusdem auctoris in medium afferre, ut eius germana mens melius percipiatur. Sic igitur scribit Guilielmus in opusc. *De matrimonio* cap. VI. *De sanctitate matrimonii*: « Habet etiam matrimonium non » parum sanctitatis ex benedictione, vel oratione sacerdotali; » sine qua numquam celebrandum est matrimonium, quam qui-

alii vero an. 1565. Verum componi possunt hae sententiae ex iis, quae scribunt PP. Quetif et Echard in *Scriptoribus ordinis praedicatorum* in art. *Melchior Canus* tom. II. pag. 177.; hoc opus privilegium impressionis obtinuit Matrili die 27. Augusti 1562. et iterum die 22. nov. eiusdem anni; editum autem est Salmanticae typis elegantibus in fol. an. 1565. quo eodem anno die 11. novembr. habita est sess. XXIV. conc. Tridentini, uti notum est ex historia card. Palavicini lib. XXIII. cap. 9. n. 15. ubi scribit paulo ante annum, quo datum fuit a concilio decretum de matrimoniis clandestinis, Canum opus suum vulgasse.

» cumque contempserint, aut declinaverint, nisi metu iusto, aut » alia causa necessaria, non sunt coniuges habendi, sed fornicarii, nec filii eorum legitimi esse censendi. Etenim nec cibus sumendus est absque oratione, et benedictione sacerdotali, ubi sacerdotis est copia, nec aliquod opus etiam leve, aut modicum, quod operis nomine dignum sit, aggrediendum vel faciendum absque benedictione et divina invocatione (3).» His plures alias adiicit per integrum folium probationes, quibus solum evincat convenientiam recipiendi exquirendique benedictionem sacerdotis, quo sancte celebretur coniugium, atque inter caeteras affert exemplum petatum ex antiquis patriarchis, qui orationi referebant acceptam prolem, quam ex coniugio susceperunt, non obstante uxorum suarum sterilitate; nec umquam vocat sacerdotem ministrum sacramenti matrimonii; talis porro foret, si benedictio seu oratio, quam fundit sacerdos super contrahentes, formae rationem haberet.

Nec minus luculenter Guilielmus mentem suam patefacit in capite IX, cui titulus: *Quaestiones quatuor singulares*, scribens: « Utrum sacramentum veri nominis et sacramentalis » virtutis sit (matrimonium), si praeter nuptialem benedictionem, et orationem, quam habere potest, contrahatur? Verum certum est, quia et *sacrum signum est, et sacrans, sive sanctificans virtute essentiali* . . . et forsitan merito, dummodo nuptialis benedictio non contemnatur; sed virtutem sacramentalem omnino non habet, nec veri nominis est sacramentum, nisi sicut diximus. Unde et matrimonium apud fideles, et apud infideles, aequivoce dicitur: apud infideles enim non est, nisi sicut diximus; apud fideles autem est illo modo, et insuper sacrans benedictionis virtute, quod est proprium verorum plenae virtutis sacramentorum (4).» His aliud adiicimus testimonium ex allegato cap. VI. ubi affert rationes septem ad matrimonii sanctitatem adstruendam; porro septimo loco eam ponit, quae petitur: « Ex ipso sacramento, quo ipsum

(3) Opp. ed. Venet. 1591. tom. II. pag. 492. col. 1.

(4) Loc. cit. pag. 496. vol. II.

» matrimonium sacrum signum est matrimonii spiritualis, quod
 » esse debet inter Deum et animam humanam. » Quod quidem
 fuse enarrat, ac demum concludit Guilielmus: « Et attende
 » quod ipsum sacramentum matrimonii fortissimam habet im-
 » pressionem spiritualis matrimonii propter vehementiam reme-
 » morationis ipsius. Assidue enim illud coniugibus, quantum
 » in ipso est, rememorat, et imprimit, et propter hoc fortissi-
 » mum est adiutorium a parte ista, vehementerque impressi-
 » vum sanctitatis (5). »

Ex his testimoniis simul collatis colligimus quod iuxta men-
 tem Guilielmi Parisiensis 1. matrimonium fidelium habeat ra-
 tionem sacramenti ex se ipso, quatenus est signum sacrum
 et sacrans gratiae sanctificantis, quae in omnibus sacramentis
 novae legis confertur; 2. quod hoc sit essenziale ipsi signo,
 quod habetur per coniunctionem nubentium, seu per eorum
 consensum; 3. quod signum sacrum et sacrans non interve-
 niat in coniugio infidelium, adeoque istorum connubium non
 habeat rationem sacramenti, prout habet fidelium coniugium;
 4. quod benedictio sacerdotalis minime censenda sit essen-
 tialis sacramento matrimonii, cum sacramentum habeatur, ubi
 necessaria causa interveniente, benedictio sacerdotalis omit-
 titur. Hoc vero affirmari non posset, si sacerdotalis benedictio
 ad sacramenti formam atque adeo ad eius essentiam spectaret;
 5. quod proinde eiusmodi benedictio et oratio superveniat co-
 niugio iam contracto, seu sacramento matrimonii iam confecto
 ad ulteriorem a Deo impetrandam sanctitatem, vi inhaerente
 ipsi orationi, quatenus nomine Ecclesiae funditur a sacerdote;
 quapropter haec benedictio accidentalis est ex Guilielmo cen-
 senda, qui ipsam eodem modo requirit ad sanctificandum
 cibum et potum, aliudque opus quodcumque ex monito Apos-
 toli, quod ipse refert immediate post allegata verba ex cap.
 VI. « Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, om-
 » nia in nomine Domini Iesu Christi facite, gratias agentes Deo
 » et Patri per ipsum (6). »

(5) Ibid. pag. 491. col. 1.

(6) Coloss. III. 27.

Nec obest Guilielmum benedictioni tribuere sacerdotali *virtu-
 tem sacramentalem*, aut etiam asserere matrimonio sine bene-
 dictione celebrato haud competere *veri nominis sacramentum*;
 uti enim liquet ex totius orationis serie, Guilielmus nil aliud
 significare intendit, quam fructum, sive gratiam minime obti-
 neri ab iis, qui connubium non contrahunt iuxta Ecclesiae
 ritum, sed clandestino more, quod semper illicitum fuit, cum
 a clandestinis nuptiis Ecclesia semper abhorruerit, easque
 vetuerit; adeoque latiori significatione *virtutem sacramentalem*,
 ac *veri nominis sacramentum* nominat. Siquidem in hoc ipso
 contextu iam affirmaverat auctor noster, matrimonium esse per
 se *verum sacramentum*, utpote, *signum sacrum* et *sacrans* et
sanctificans; item habere *virtutem sacramentalem*, et quidem
virtute essentiali, quamvis celebratum fuerit absque sacerdotali
 benedictione.

Nisi proinde velimus sibimetipsi in eadem periodo Guilielmum
 turpiter contradicere, fateamur necesse est, nonnisi latiori
 sensu, ut diximus, eum affirmasse per sacerdotalem benedic-
 tionem et orationem haberi veri nominis sacramentum, et
 sacramentalem virtutem, quatenus cum debitis dispositionibus
 ad sacramentum matrimonii contrahentes accedunt; aut etiam
 ad uberiores fructum obtinendum ex opere operantis. Hoc
 ipsum aperte confirmatur ex loquendi ratione, quam usurpavit
 Guilielmus, dum voluit emolumentum exponere, quod matri-
 monio provenit ex sacerdotali benedictione, dicens: « Habet
 » *etiam* matrimonium non parum sanctitatis ex benedictione; »
 si igitur *etiam* supervenit aliquid sanctitatis coniugio ex benedic-
 tione, manifestum est ex eius mente sanctitatem inhaerentem esse
 ipsi coniugio. Unde vero habet christianorum connubium eiusmodi
 sanctitatem, nisi ex eo quod sit sacramentum, etiamsi legitima ali-
 qua de causa contingat matrimonium sine benedictione celebrari?

Nec pariter obstant, quae scripsit Guilielmus de his, qui nulla
 legitima intercedente causa benedictionem sacerdotalem negle-
 xerint, eos neque coniuges habendos, sed potius *fornicarios*,
 eorumque liberos *legitimos non esse censendos*; siquidem haece

locutionibus non aliud significare intendit, quam non esse eiusmodi coniuges in eorum censu habendos, qui debita pietate, ac dispositionibus necessariis connubium inierint, et ad ecclesiae catholicae normam atque praescriptum, eorumque filios veluti ex profano toro genitos esse. Alioquin si in rigore ac presse ea verba acciperentur, nimis evincerent. Evincerent enim nec valere eiusmodi connubia sic inita in ratione meri contractus sive naturalis sive civilis, secus ac contendant adstipulatores contrariae sententiae, qui distinguunt in matrimonio etiam christiano rationem sacramenti a ratione contractus, prout cum aut sine benedictione sacerdotali in initum fuerit. Praeterea ex Guilielmo, ut vidimus, connubium, etiam sine benedictione sacerdotali celebratum, est verum matrimonium, immo et sacramentum; ergo, qui, praetermissa benedictione sacerdotali, illud ineunt, sunt vere et proprie coniuges, eorumque proles legitima est, etiam ex eiusdem Guilielmi doctrina.

Demum, ut constat ex allatis textibus, Guilielmus repetit sanctitatem coniugii christiani ex ipsa natura *signi sacri et sacramentis*, quod inest coniugio ipsi, seu consensui, quo in initum connubium, quatenus prae se fert coniunctionem spiritualem animae cum Deo, eamque vehementissimam, quaeque praebet fortissimum adiutorium nubentibus, utpote *impressivum*, ut ipse loquitur, sanctitatis. Porro id omne est prorsus independens a supervenienti sacerdotis benedictione et oratione, cum intimum sit ipsi coniugii celebrationi. Ergo quaqua versus spectetur doctrina Guilielmi, patet alienum prorsus esse ab eius mente asserere sacramentum matrimonii a sacerdotali benedictione pendere, adeo ut cesset sacramenti ratio, quoties desit benedictio, ac dilabatur in rationem puri contractus naturalis, aut civilis. Hinc, quod consequens est, sacerdos non est sacramenti matrimonii minister, ut contendit Canus, qui hanc sententiam Guilielmo Parisiensi affingit.

Consuevit praeterea a nonnullis ex eodem Guilielmo, Parisiensi episcopo, textus adduci ex eius op. *De baptismo* depromptos, ubi disserens de baptismi vi et efficacia ad impertiendam sanc-

titatem, eam repetit ex invocatione ss. Trinitatis; deinde vero ex eadem invocatione et benedictionis virtute efficaciam pariter caeterorum sacramentorum derivat; cum igitur de matrimonio loquitur haec habet: « Sic et in coniugatis, ut gratia et » sanctificatio, quae eis postulatur, eisdem donetur, ipsa benedictio nuptialis impetrat (7). » Ex quo concludunt Guilielmo hanc stetisse mentem, non alium praeter sacerdotem, qui nuptiis benedicit, huius sacramenti ministrum esse agnoscendum.

Iam vero si quis accuratius huius auctoris verba perpendat, haud aegre sibi persuadebit, non aliud sibi Guileilmum proposuisse, quam ratiocinari ex praxi, quae obtinebat in Ecclesia celebrandi nuptias in facie Ecclesiae, seu praesente sacerdote, qui nubentibus benedicebat ac fausta a Deo precabatur, uti ex ritualibus illius aetatis libris a Martenio vulgatis liquet, de quibus opportuno loco disseremus. Cum proinde commendat in sacramentis reliquis sacerdotalis benedictionis virtutem, capta occasione, eandem pari ratione commendat in coniugio, quod numquam, aut fere numquam absque benedictione sacerdotali celebrari consueverat; minime vero sibi proposuit adstruere eiusmodi sacerdotalem benedictionem formam esse sacramenti matrimonii, quod tamen necesse foret, si ipse censuisset sacerdotem vere esse huius sacramenti ministrum (8).

(7) Cap. I. in fine pag. 400.

(8) Haec, quae dicimus, lucem mutantur ex eo, quod cum pietate defervescente non pauci christiani sec. VIII. et IX. a vetusta ac laudata consuetudine desciscerent nuptialem benedictionem a sacerdote exquirendi in celebratione suorum coniugiorum. Carolus magnus circa annum DCCLXXX. in occidentalibus partibus restaurare cupiens antiquam disciplinam, annuentibus episcopis, legem tulit, qua nullum coniugium, nisi cum precibus et oblationibus sacerdotalibus fieret, et quaecumque coniugia aliter facta essent, ea non vera coniugia, sed *adulterium, concubinatum et fornicationem* haberi iussit. En verba capituli CCCCLXIII. libri VII. Capitularis Caroli M. « Aliter legitimum.. » non sit coniugium, nisi ab his, qui super ipsam foeminam dominationem » habere videntur, et a quibus custoditur, uxor petatur, et a parentibus pro » pinquioribus sponsetur, et legibus dotetur, et suo tempore sacerdotaliter, » ut mos est, cum precibus et oblationibus a sacerdote benedicatur.... Taliter

Ne tamen quispiam regerat nos hae ratione vim inferre Guilielmi verbis, iuverit totum eorum contextum expendere : ac primo animadvertendum est, quod dum ipse disserit de sacramento poenitentiae : « In confitente, inquit, ut vincula peccatorum disrumpantur et dona gratiarum ei restituantur, *benedictio sacerdotalis*, et absolutio facit. » Iam vero exploratum est in hoc sacramento formam non in benedictione sacerdotali, sed in sola absoluteione consistere ; attamen Guilielmus eadem ratione de utraque disserit, et utramque, benedictionem scilicet et absoluteionem, per modum unius coniungit, perinde ac si essent ambae eiusdem virtutis, quod profecto nemo dicet. Secundo animadvertendum, quod, dum idem auctor loquitur de effectu aliorum sacramentorum, diversa utatur formula ab ea, quam usurpat agens de sacramento matrimonii. De invocatione enim, quae fit in collatione baptismi scribit : « Ex solo Deo datore, qui invocatus ad hoc adest, et assistit, *et operatur intus*... quod aqua habet operari exterius ; » et de confirmatione scribit : « Quod invocatio divini Numinis, seu benedictio, *operatur ipsum robur* ; » et de eucharistia : « Ut verus, inquit, ac vivificus panis, qui de coelo descendit, adveniat, eadem benedictio, et ex eodem *facit* ; » id ipsum pariter dicit loquens de remissione peccatorum per benedictionem et absoluteionem sacerdotis utendo eodem verbo *facit* ; sic etiam de sacra ordinatione : « Ut gratia, inquit, sanctificationis et sacri ministerii ordo in eos (ordinatos) veniat, episcopalis manus impositio et benedictio *operatur*. » Contra vero de benedictione nuptiali scribit eam *impetrare*, et quidem personis, seu *coniugibus* gratiam et benedictionem. Verum quidem est eadem ipsum voce uti, cum loquitur de sacramento Extremae Unctionis, dicens : « Sic et Extremam

» enim et Domino placebunt, et filios *non spurios, sed legitimos atque haereditabiles* generabunt. » Apud Balusium *Capitularia regum francorum*. Paris. 1687. tom. I. pag. 1129. Cum igitur lex haec Guilielmi Parisiensis aetate adhuc vigeret, ratio apparet, quare ipse adeo urgeat susceptionem sacerdotalis benedictionis in nuptiis, et eos, qui eam negligenter, *fornicarios* appellet, eorumque liberos edixerit *legitimos non esse censendos*.

» Unctionem recipientibus oratio sacerdotalis et benedictio remissionem *impetrat* peccatorum et corporum sanctitatem (forte » sanitatem). » Ast ratio est, quia hoc sacramentum praeter peccatorum remissionem et animae sanctificationem, consuevit interdum conferre corporis sanitatem, quae ab oratione et benedictione sacerdotis non parum dependet. Caeterum de germana Guilielmi mente in administratione sacri coniugii diiudicandum est ex iis, quae ex professo seu data opera scripsit in opusculo de matrimonio, cuius sententiam expendimus.

Et de Guilielmi Parisiensis sententia hactenus. Quod enim attinet ad Petrum Paludanum, et S. Thomam, quos pro opinione sua profert Canus, operosum non est ostendere ambos longe a placito adstruendo abfuisse, quod ipsis tribuitur. Contrarium siquidem uterque plane consecutus est. Id vero eo libentius demonstrare aggredimur, quod magis confirmet, quae de Guilielmo diximus, quem nemo affirmaverit discedere voluisse a doctrina, quam theologi unanimi consensu aetate sua adstruebant, quin id indicaverit.

Atque ut a Paludano exordiamur, is in Comment. in 4. Sent. dist. 26. q. 4. dub. 3. sic definit generatim matrimonium : « Matrimonium est duarum personarum idonearum legitimum in coniunctione consensus (9). » Et ibid. Defin. 5. « Matrimonium, inquit, est consensus maris et foeminae habitus in praesenti (10). » Ne quis vero suspicaretur ipsum locutum de solo matrimonio, prout est contractus, dist. 26. quaest. 4. sibi obiicit : « Sacramentum, quod non est necessitatis, habet per ministros Ecclesiae dispensari ; unice solus » baptismus, qui est sacramentum necessitatis potest per quemlibet laicum dispensari ; sed matrimonium non est necessitatis » quantum ad quamlibet personam, tamen non dispensatur per » ministros Ecclesiae : benedictio enim nubentium non est de » necessitate matrimonii. Ergo matrimonium non est sacramen-

(9) Fol. 158. ed. Paris. 1514.

(10) Nam affert quinque definitiones matrimonii, ac in nulla earum mentionem iijcit sacerdotis, aut sacerdotalis benedictionis.

» tum (11). » Respondet autem: « Dicendum est ergo, quod
 » illud matrimonium, cuius tota efficacia est in materia et forma,
 » non ex parte ministri, illud potest conferri ab alio, quam a
 » ministro Ecclesiae etiam in necessitate et extra necessitatem:
 » licet non debeat nisi in necessitate: sicut de effectu eucharistiae
 » indigne susceptae: quia tota virtus causandi gratiam est in
 » eo, quod suscipitur: et licet non debeat ministrari nisi a sa-
 » cerdote, excepta necessitate . . . tantum sibi valet susceptum
 » a laico, quem credit suum curatum, quantum a suo curato.
 » Ita est de baptismo, quoniam eius virtus non est in ministro
 » Ecclesiae: et ideo non propter hoc, quod non est necessarium,
 » cum sit necessarium communitati, sicut baptismus personae
 » singulari, sed quia virtus eius non est in ministro Ecclesiae,
 » potest essentia eius haberi sine ministro: sed forte non debet
 » nisi in facie Ecclesiae et per sacerdotem celebrari, si possit
 » haberi (12). » Sibi praeterea obiicit: « Omne sacramentum ha-
 » bet formam distinctam a materia: sed hoc non est in ma-
 » trimonio. Non enim verba exprimentia viri consensum sunt
 » magis forma vel materia quam verba mulieris, et e converso.
 » Ergo matrimonium non est sacramentum (13). » Quam diffi-
 » cultatem ita solvit: « Ad 2. dicendum . . . quod matrimo-
 » nium habet formam distinctam a materia, quia *verba sunt*
 » *forma, contrahentes sunt materia* . . . forma est expressio con-
 » sensus (14). »

Post adeo luculenta testimonia mirum videri debet, Canum
 inter assertores sententiae suae etiam Paludanum recensere
 potuisse. Verumtamen Canus ita sententiam Paludani exponit:
 « Non ii solum, quos diximus, nostrae sententiae assentiuntur,
 » sed Petrus Paludanus Sent. 4. dist. 5. q. 2. imprudens in
 » eam quoque descendit. Nam cum vir et foemina *civiliter*
 » contrahunt, etiamsi peccatores sint, nec poenitentiam agant,

(11) Fol. 140. verso col. 2.

(12) Fol. 141.

(13) Fol. 140.

(14) Fol. 141.

» non credit eos esse reos sacrilegii. Id quod nullo modo pro-
 » habile esset, si eiusmodi matrimonium esset verum Ecclesiae
 » sacramentum. Omnes quippe sine controversia sacrilegi sunt,
 » qui post peccatum mortale sine poenitentia Christi sacra-
 » menta percipiunt (15).

Ita quidem Canus de Paludano disserens; ast non ita Palu-
 danus, qui in allegato loco contrarium plane adstruxit, cum
 enim sibi questionem proposuisset, utrum peccator possit ali-
 quo in casu minister esse sacramenti, quin se sacrilegii reum
 efficiat, respondet, id interdum fieri, et exemplum adducit
 laici, qui in necessitate administraret baptismum, et qui in
 pari casu contraheret coniugium. Si quid ponderis haberet
 Cani ratiocinatio, sequeretur iuxta Paludanum nec ipsum
 baptismum a laico peccatore administratum in necessitate fore
 validum et sacramentum. Sed praestat eiusdem Paludani verba
 describere ad omnem removendam ambiguitatem: « Praeterea
 » non videtur, inquit, quod peccator contrahens matrimonium
 » peccet, cum tamen essentia matrimonii consistat in mutuo
 » consensu per verba unius alteri expressa: *hic enim consensus*
 » *sacramentum ministrat, non autem sacerdos benedicens*, qui
 » solum sacramentale quoddam adhibet (16). »

Illud igitur: *vir et foemina civiliter contrahunt*, solius est
 Cani, non autem Paludani, qui affirmat eos contrahere, imo
 et *administrare sacramentum* per mutuum consensum. Po-
 strema autem verba, quae ex Paludano adduximus de sacer-
 dote benedicente, *qui solum sacramentale quoddam adhibet*
 patefaciunt sensum in quo veteres, uti Guilielmus Parisiensis
 aliique, interdum vocant *sacramentum*, aut *sacramentale* be-
 nedictionem sacerdotalem in nuptiis iungendis.

Hac eadem phrasi usus est S. Thomas, qui pariter a Cano
 uti assertor sententiae suae his verbis laudatur: « D. vero
 » Thomas, licet in scriptis communes fere opiniones seque-

(15) *De Locis* lib. VIII. cap. VII.

(16) In 4. dist. 5. q. 2. fol. 25. verso col. 1. 2.